

handi

Uttalskorrigering med hjälp av Fonetisk text

Korrigerera uttalet

#H'ANDI#

A	B	C	D	E	F
G	H	I	J	K	L
M	N	O	P	Q	R
S	T	U	V	W	X
Y	Z	Å	Ä	Ö	Avbryt
←	#	↵	←	→	OK

Handitek

Gewa AB

BOX 92, MALMVÄGEN 55, 191 22 SOLLENTUNA
TEL: 08-594 694 00 TEXTTEL: 08-594 694 18 FAX: 08-594 694 19
E-MAIL: info@gewa.se WEB: www.gewa.se

anpassar tekniken till människan

1 Inledning

Man kan korrigera uttalet av ord i **Handi** på två sätt, antingen genom att ”skriva som det låter” eller genom att använda fonetisk text.

Det enklaste sättet att korrigera ett felaktigt uttal av ett ord är att ”skriva som det låter”. För att korrigera uttalet av ordet **Juice** kan man skriva JOS som uttalskorrigering.

Att korrigera genom att ”skriva som det låter” räcker ibland inte till för att få ett bra uttal av ett ord, då kan man behöva korrigera uttalet genom att använda fonetisk uttalskorrigering.

De fonetiska tecknen för svenska kan delas upp i vokaler, konsonanter, betonings-tecken och skiljetecken. De fonetiska tecken som används har valts för att så nära som möjligt motsvara vanlig skrift. En kombination av stora bokstäver och vissa specialtecken används för svensk fonetisk skrift.

Ordet **Handi** korrigeras fonetiskt genom att skriva:

#H'ANDI#

En felaktigt inskriven fonetisk text kan ge upphov till att delar av texten kan gå förlorad vid uppläsningen.

Uttalet i den svenska talsyntesen är baserat på uppsvenskt uttal av den typ som bl a förekommer i Stockholm. Kommentarer om uttalet i svenska i manualen gäller denna variant av svenska.

1.1 Att korrigera uttal i Handi

Gå till Hjälpärläget i Handimenyn och välj Korrigera uttal. Skriv in ordet vars uttal ska korrigeras och tryck på OK för att gå till korrigeringsläge. Skriv in ordets korrigerade uttal, antingen genom att ”skriva som det låter” eller göra en fonetisk korrigering.

För att ord som är uttalskorrigerade med hjälp av fonetik ska utläsas korrekt av talsyntesen måste ordet omges av tecknet # .

Då man korrigerar uttal genom att skriva som det låter ska man inte omge ordet av något tecken utan bara stava som det låter.

2 Vokaler

De fonetiska tecknen för svenskans vokaler är i stort sett desamma som vid vanlig stavning.

Vokal-symbol	Exempel	Fonetisk text
A:	lam	#L'A:M#
A	lamm	#L'AM#
E:	se	#S'E:#
E	sett	#S'ET#
E0	natten	#N'ATE0N#
I:	sil	#S'I:L#
I	sill	#S'IL#
O:	bo	#B'O:#
O	bott	#B'OT#
U:	hus	#H'U:S#
U	hund	#H'UND#
Y:	myra	#M''Y:RA#
Y	mygga	#M''YGA#
Å:	gå	#G'Å:#
Å	gått	#G'ÅT#
Ä:	häl	#H'Ä:L#
Ä	häll	#H'ÄL#
Ä3	här	#H'Ä3R#
Ä4	herr	#H'Ä4R#
Ö:	öga	#Ö:G'A#
Ö	löss	#L'ÖS#
Ö3	öra	#Ö3RA#
Ö4	förr	#F'Ö4R#

2.1 Långa och korta vokaler

För att skilja mellan lång och kort vokal markeras lång vokal med kolon : , som placeras efter vokalen, t ex:

tak #T'A:K#

tack #T'AK#

Detta gäller dock inte Ä och Ö, där lång vokal markeras med siffran 3 och kort vokal med 4.

2.2 Obetonat E

Obetonat E tecknas E0 (E noll) och används i första hand i obetonade ändelser, t ex:

boken #B'O:KE0N#

natten #N'ATE0N#

2.3 Ä, Ö framför R-ljud

För Ä och Ö finns speciella vokaltecken då de står omedelbart framför **R**. I denna ställning får nämligen Ä och Ö ett öppnare uttal. Dessa varianter framför **R** betecknas med Ä3 respektive Ö3 om vokalen är lång och Ä4 respektive Ö4 om vokalen är kort, t ex:

här #H'Ä3R#

herr #H'Ä4R#

för #F'Ö3R#

förr #F'Ö4R#

3 Konsonanter

De flesta konsonanterna har vid fonetisk skrift samma beteckning som i vanlig skrift.

Konsonant-symbol	Exempel	Fonetisk text
B	bar	#B'A:R#
D	bod	#B'O:D#
2D	bord	#B'O:2D#
F	far	#F'A:R#
G	gul	#G'U:L#
H	hatt	#H'AT#
J	jul	#J'U:L#
K	tack	#T'AK#
L	lus	#L'U:S#
2L	sorl	#S'Å:2L#
M	mor	#M'O:R#
N	natt	#N'AT#
2N	barn	#B'A:2N#
NG	tung	#T'UNG#
P	pil	#P'I:L#
R	ros	#R'O:S#
S	sol	#S'O:L#
2S	kors	#K'Å2S#
SJ	skjorta	#SJO2TA#
T	till	#T'IL3#
2T	hårt	#H'Å:2T#
TJ	kedja	#TJE:DJA#
V	var	#V'A:R#

3.1 R-ljudet framför dental konsonant

Uttalet av konsonanterna **T, D, S, L**, och **N** ändras (i t.ex. Stockholms-uttal) när de i skrift föregås av ett **R**.

Jämför uttalet av **bord** och **bod**, **fort** och **fot**! Detta speciella uttal av **T, D, S, L**, och **N** markeras med siffran 2 framför konsonanten. Observera att man i fonetisk text inte skriver ut något **R**, se exemplen nedan!

hårt #H'Å:2T#

bord #B'O:2D#

kors #K'Å2S#

sorl #S'Å:2L#

barn #B'A:2N#

R kan påverka även flera efterföljande konsonanter:

bordsduk #B"O:2D2S-D'U:K#

I vissa fall kan det vara önskvärt att behålla **R** följt av **T,D,S,L** eller **N** som separata ljud. Detta kan åstadkommas genom att i stället för **R** använda den speciella symbolen **rx**.

Exempel

barrskog #B"Arx-SK'O:G#

3.2 Aspiration

Konsonantljuden **P, T** och **K** uttalas ibland med en kraftig utandning direkt framför efterföljande vokal. Det kallas aspiration. Dessa ljud förekommer framför betonad vokal och i början av ord, samt även när ordet finns i en sammansättning (se exemplet). Talsyntesen genererar automatiskt aspiration i dessa fall. Ibland skapar dock talsyntesen oaspirerade varianter där det bör vara aspiration.

I dessa fall kan man därför i fonetisk skrift markera aspiration genom att placera symbolen **h** direkt efter ett **P, T** eller **K**. Samma resultat kan man normalt uppnå om man markerar att ordet skall läsas som sammansättning.

Exempel

hustak #H"U:STh'A:K# (med aspirationsmarkör)

#H"U:S-T'A:K# (med bindestreck som sammansättningsmarkör)

4 Otillåtna tecken

Följande bokstäver används inte vid fonetisk beteckning av svenska vokaler och konsonanter:
a b C e f i k l m o p Q q r s u v x y å ä ö

Om dessa tecken används i fonetisk text ignoreras de av systemet, det vill säga de läses inte upp. Det samma gäller konsonanterna **c, d, g, h, j, n, t, w** och **z** om de står ensamma. Vissa kombinationer av dessa konsonanter används dock för att beteckna icke-svenska ljud.

5 Icke-svenska språkljud

Talsyntesen kan uttala vissa ”utländska” språkljud. Det rör sig om ljud som förekommer i västeuropeiska språk i ord som svenskar ofta uttalar på utländskt vis. Med hjälp av speciella fonetiska symboler kan främmande namn uttalas på ett sätt som påminner om uttalet i ursprungsspråket. De icke-svenska ljud som kan användas framgår av tabellen nedan.

Fonetisk symbol	Exempel	Fonetisk text	Ursprungsspråk för exempelordet
ow	Windows	#W'INDowZ#	engelska
th	Th atcher	#th'Ä4chE0R#	engelska
dh	th is	#dh'IS#	engelska
X	Bach	#B'AX#	tyska
X	Loch	#L'ÅX#	skotsk engelska
W	W indows	#W'INDowZ#	engelska
Z	Windows	#W'INDowZ#	engelska
ch	Ch urchill	#ch'Ö:chIL#	engelska
jh	Jh ohn	#jh'ÅN#	engelska
zh	J eanne d'Arc	#zh'A:N D'ARK#	franska
ng	M ont Blanc	#M'Ång BL'A:ng#	franska

Tecknet ng resulterar i *nasalering* av omedelbart föregående vokal.

6 Markering av ljudgräns

För att förhindra att vissa konsonanter som följer på varandra tolkas som ett ljud skrivet med två tecken (NG, SJ, TJ) måste man lägga in ett extra tecken mellan konsonanterna. I allmänhet kan man separera dem med hjälp av bindestreck – eller *, t ex:

bangård #B"A:N-G'Å:2D#

vagnshjul #V"ANGNS-J'U:L#

nattjobb #N"AT-J'ÅB#

nyttja #N"YT*JA#

(Bindestreck resp stjärna ger något olika uttal av konsonanten närmast före)

7 Betoningsstecken

I svenskan kan två ord som stavas lika få olika betydelse beroende på hur orden betonas. Det är därför mycket viktigt att man är noga med att sätta ut betoningstecken när man skriver fonetiska texter.

7.1 Ordaccent

Svenskan är ett tonspråk och har två ordaccenter. Har ordet enkel betoning kallas det akut accent. Det fonetiska tecknet är ' och det skall placeras omedelbart före den betonade vokalen.

Har ordet dubbel betoning kallas det grav accent. Det fonetiska tecknet är " och det skall placeras omedelbart framför den betonade vokalen.

Observera att man vid sammansatta ord med grav accent sätter ut två ordaccenter. I första sammansättningsledet sätts tecknet " framför betonad vokal och i sista sammansättningsledet sätts ' framför den betonade vokalen. Sammansättningen markeras med bindestreck, t ex:

anden (fågeln)	#'ANDEON# (akut accent)
anden (i flaskan)	#"ANDEON# (grav accent)
andpastej	#"AND-PAST'EJ# (sammansatt ord)

7.2 Tryckstyrka

Vissa ord skiljer sig åt i betydelse enbart i fråga om tryckstyrkans placering. Betoningsstecknet ' eller " placeras framför den vokal som har starkast tryck.

Exempel

banan (järnväg)	#B"A:NAN#
banan (frukt)	#BAN'A:N#

8 Ta bort korrigering

Man kan alltid ångra en uttalskorrigering av ett ord. För att ta tillbaka det ursprungliga uttalet av ett ord, gå till ”Korrigerat uttal” och skriv in ordet vars uttal ska tas tillbaka och tryck på OK. I vyn Korrigerat uttalet kan man antingen lämna fältet helt tomt eller låta korrigeringen stavas på exakt samma sätt som det ursprungliga ordet.